

ELÄMÄNI JA MUITA KERTOMUKSIA

Romaani ja novelleja

Marjo Vilkki

ELÄMÄNI
JA MUITA KERTOMUKSIA

Marjo Vilkki

ELÄMÄNI
ja muita kertomuksia

Romaani ja novelleja

© 2023 Marjo Vilkki © Jälkisanat Timo Montonen

Kustantaja: BoD – Books on Demand, Helsinki, Suomi

Valmistaja: BoD – Books on Demand, Norderstedt, Saksa

ISBN: 978-952-80-6456-5

Elämäni

1

Pappi Pietola sanoi: "Kirkkokin on vapaa, mennään sinne."

"Eikä mennä", sanoivat äiti ja äidin nuorempi sisko ja heidän tulevat miehensä ja äiti ja hänen siskonsa vihittiin seurakunnan sakastissa. Minä olin ainoa vieras.

Minusta otettiin yksinäinen hääkuva.

Minulla oli vaaleanpunainen sifonkimekko, ei oikein sopiva kun se oli serkun vanha ja siinä oli mustia pisteitä niin kuin sammakonkudussa, sellaisia kuin nuijapäät ovat alkuvaiheessa ojassa, kodin vieressä. Naapurin pojat yllyttivät minua sitä maistamaan. En maistanut.

Äidin freesiat tuoksuivat vähän imeliltä. En ole pitänyt imelän hajusta ennen kuin söin piimälimppua Pääsiäisenä.

Freesiat eivät olleet äidin ensimmäisiä hääkukkia, vaikka vein isän haudalle kaksikymmentä valkeaa freesiaa, kun äiti pyysi.

Ensimmäiset kukat olivat olleet päivänkakkaroita ja ruiskaunokkeja ja niissä häissä oli ollut yli sata vierasta.

”Äitisi ja isäsi olivat lapsuuden leikkikavereita. Kaisa tykkäsi enemmän lehmistä ja kissoista kuin ihmisistä, mutta isäsi hän oppi tuntemaan jo varhain. Kaisa leipoi leipää yhdessä äitimme kanssa sota-aikana kauppaan myytäväksi. Olin jo silloin Helsingissä Kolmannella linjalla ja naimisissa Pulun kanssa. Arvoa sanottiin sodassa Puluksi. Kun kerroin kotona, että olimme menneet suoraan naimisiin ilman kihlausta, pikkusiskoni, joka seisoi eteisessä naulakon alla, pyörtyi.

Äitisi oli vielä koulussa kun kulki isäsi kanssa kuorma-auton lavalla keikoille. Isäsi soitti Sointupojissa lautasia ja kitaraa ja oli joskus laulusolistinakin.”

He soittivat Kolmea kitaraa ja La Cumpasiittaa, niitä äiti soitti savikiekolta myöhemmin kun isä oli lähtenyt.

Tätini oli istahtanut korituoliin porrastasanteelle pyydettyään minut luokseen eikä hän muuten istunut juuri koskaan. Siitä tiesin, että hänellä oli jotain tärkeää sanottavaa.

Se oli hänen viimeinen kesänsä. Oranssin väriset krassit ja kehäkukat kukkivat lapsuuden puutarhassa, jossa oli omenapuita ja viinimarjapensaita. Täti oli kuljettanut puhelimen jatkojohdon avulla portaille ulkona ollessaan, jos sattuisin soittamaan. Oli sateinen kesä.

2

Hämeenköyläntiellä rintamamiestalon ullakolla Hämeenvaarassa oli ensimmäinen kotini. Siihen aikaan sodan jälkeen siellä oli vielä vanhoja huviloita, jotka sota-aikana olivat olleet kesäasuntoja. Palasin puutarhaan ja ullakkohuoneeseen yhdeksi kesäksi, kun pyrin lukemaan kotimaista kirjallisuutta Helsinkiin.

Isä ja äiti asuivat ullakkokamarissa lyhyen avioliittonsa ajan tätini ja tämän miehen luona vuokralla. Arvo oli rakentanut rintamamiestalon palattuaan sodasta korpisotilaana.

Äiti ei koskaan puhunut avioliitostaan muuta kuin vitsien muodossa. Hän kertoi, että isä oli niin aamuuninen, että äiti oli aina kiskaissut patjan lattialle, että tämä heräisi. Kun synnyin, isä tilasi hotellista huoneen, missä kirjoitti. Isää oli pyydetty kesken opintoja yhteiskunnallisesta korkeakoulusta töihin yleisradioon. Hän luki jonkin aikaa radiossa urheilu-uutisia.

Kerran radiosta tuli uutislähetys, jossa urheilutulokset olivat sitä luokkaa, että isäpuolenikin oli niitä hämmästelty. Sinä päivänä Suomessa oli tehty monta

maailman ennätystä. Tämä tapahtui ennen kuin isäpuoli oli tavannut äitini. Isä sai potkut radiosta. Hän alkoi ajaa romurallia ja avioitui kolmasti jo ennen kuin kerkesin täyttää kymmenen.

Täti kertoi minulle korituolissaan isän riehuneen aseensa kanssa puutarhassa. Hän oli uhannut äitiä ja minua ja ollut humalassa. Tädin mies oli saanut aseensa pois. Täti ei kertonut tästä mitenkään kauhistellen. Hän sanoi isän olleen ihminen, jolle ei kauaa voinut olla vihainen.

Tädin kuoleman jälkeen kysyin asiaa äidiltäni. Riehuin isäni aseensa kanssa, mutta odotin sinua vasta silloin, sanoi äiti eikä koskaan enää puhunut asiasta.

Isän lähdön jälkeen halvaannuin. Epäiltiin poliota ja täytin vuoden sairaalassa. Täti kertoi, että hän oli käynyt minua katsomassa sairaalassa lasin takaa. Olin istunut eristyksessä ja katsonut vain yhteen pisteeseen. Hän oli yrittänyt vilkuttaa ja löytää katseeni. Olin hymyillyt toisella puolella kasvoja, toinen suupieli oli vääntynyt alas.

En ole koskaan pystynyt katsomaan jännitysfilmejä enkä lukemaan dekkareita. Olin luvannut itselleni, että jos saan gradun valmiiksi – kirjoitin sitä seitsemän vuotta – menen katsomaan Renny Harlinin elokuvan. Siinä nainen, joka on menettänyt muistinsa leikkaa kurkkuviipaleita keittiössä kiivaaseen tahtiin ja yhtäkkiä heittää veitsen seinään miehensä korvan ohi. Ja nainen alkaa muistaa...En enää muista elokuvan nimeä.

Kun äiti kuoli, oli myös sateinen kesä. Olin viimeistä kertaa menossa hänen ja isäpuolen kotiin, jota tyhjennettiin. Tiellä käveli minua vastaan kouluni saksan opettaja Hein. Hän tuli usein hiihtäen kouluun.

”Isäsi julisti kihlauksen äitisi kanssa heti kun oli päässyt ylioppilaaksi ja painoi ylioppilaslakin päähänsä. Se on jäänyt mieleen kun olin Kuusankoskella samassa koulussa isäsi kanssa mutta alemmalla luokalla.”

Isästäni kuulin toisten ihmisten kautta. Ja piirsin hänestä mielessäni kuvaa ja piirrän yhä. Minulle hän ei ole vain alkoholisti, jolle on lätkäisty nimike otsaan ja poistettu harmaaseen tilastoon. Nimettömänä. Miksi AA:ssa käytetään nimitystä nimettömät alkoholistit. Isä ei koskaan tukeutunut mihinkään ryhmiin mutta naisista hän haki tukea ja meni aina naimisiin kun rakastui. Kun kerran näin isän kadulla ja sanoin hänelle, että minulla ei koskaan ole ollut omia vaatteita aikuisuudessa, hän sanoi: ”Ei minullakaan. Saan vaatteeni niiltä, joista kirjoitan.”

50-luvulla avioerot eivät vielä olleet yleisiä. Sodan jälkeen kahvi oli viimeistä vuotta kortilla sinä vuonna kun synnyin. Join kahvia ensimmäistä kertaa kolmi-vuotiaana.

Mummon talossa oli pieni kammari. Siinä asui vuokralla Rauha. Rauha keitti kahvia miesystävälleen Armakselle, jolla oli päällään marjapuuron punainen villapusero. Aina kun Armas tuli sisään eteisen

ovesta, näkyi hänestä ensin vatsa. Katselin miten Rauha kattoi pöytään kaksi kahvikuppia ja keitti kahvia. Kysyin miksi hän laittaa vain kaksi kuppia ja lähdin mummon luokse.

Seuraavan kerran kun kävin Rauhan luona, hän oli ostanut minulle pienen kahvikupin. Sen kyljessä oli kuva pienestä tytöstä, joka kantoi korkealla kädessään tarjotinta. Tarjottimen laitojen yli roikkui nakkeja. Koira yritti saada makkaroista osansa. Rauha tarjosi minulle kahvia omasta uudesta kahvikupista.

Äiti piti pientä kahvikuppia myöhemmin suola-asiana.

3

Isän maisemassa oli veräjä, joka oli portti toiseen maailmaan. Se oli kahden maailman raja, isän ja äidin maailman. Isän lapsuuden ja nuoruuden maisema minulla oli, vaikka ei isää fyysisesti omassa elämässä.

Vaari käveli flanellihousuissa pihalla. Meidän yhteinen kalansaaliimme Sompasesta oli kolmekymmentäneljä lahnaa.

Noppe haukkui pystykorvaisen kimeää haukkua.

Satavuotias koivu katseli pihapiirin yli, sen oksat haparoivat taivasta.

Kun minulta oli kiskaistu hammas narunpäässä, minä pääsin pakkasyönä katselemaan tähtiä vesikellassa. En tiedä kuka hampaan kiskaisi, sillä se oli sidottu naruun ja narun toinen pää oven kahvaan ja kun ovi avattiin, hammas irtosi. Minulla oli päällä valkoinen lammasturkki. Se oli portti toiseen maailmaan, jonne äidinäiti aina vei minut, kun toi minut toiseen mummolaan.

Isä oli läsnä poissaolonsa kautta kirjana, joka oli arvosteltavaksi, ja shortseissa, jotka lojuivat tuvan penkillä. Shortseissa oli palmujen kuvia.

Kolmivuotias repii hiuksiaan
hakkaa päätään seinään
vanha nainen kuolee toton valkean ääreen
kangaspuut louskuttavat valkoruskeaa ruudullista kangasta.

Istun kangaspuiden alla ja kuuntelen louskutusta
Kutoja on hyljätty nainen
Hän hengittää minuun päin aina öisin.
Olen tullut hänen vuodesohvansa toiseen puolikkaaseen
elämään hänen suruaan
kun äiti on kesälomalla ja mummo on tuonut minut tänne.

Isän sisko kertoi että olin hakannut päätäni seinään ja repinyt hiuksiani, kun äidinäiti lähti tuotuaan minut tänne toiseen mummolaan.

Hänen viimeisinä aikoinaan osasin kysyä: "Mitä teitte?"

"Ei sulle voinut tehdä mitään", isän sisko kertoi, "ei sinuu voinnu koskee kun olit nii vihanen. Ja kaksvuotiaana kävelit järveen, suoraa Sompaseen valkonen mekko päällä, saatiin sut ylös ennenku hukuit."

Nukuin hänen vieressään vuodesohvan toisella puoliskolla öisin. Puhua ei saanut.

”Pää tyynyyn ja silmät kiinni.”

Paljon myöhemmin tajusin että hän eli noihin aikoihin rakkaudenpettymystä, petosta pienessä kyläyhteisössä. Silloin jo itsekin tajusin että ”on tässä kaupungissa vaikeaa kun jonkun löytää jota rakastaa.”(Chydenius)

Isän äiti, Elina-mummo, leipoi leipää tuvan leivinuunissa ja alusti taikinaa tiinussa. Hän teki huomattomasti ja hiljaa ristinmerkin taikinan päälle. Aamulla kun heräsin, talo oli tyhjä. Yksinäinen kärpänen kulki hädissään ikkunaruudulla. Minä huusin ”Mummo”, mutta kukaan ei vastannut. Vaari oli hevosen kanssa peltotöissä, Sohvin tai Mailan tai Perhon, ja isän sisaret navetassa ja mummo viemässä kärryjen kanssa maitotonkkia maitolavalle. Lampaat määkivät pihalla. Yhdestä niistä lampaista oli tehty minulle turkki.

4

Serkku huusi "Turkki tulee", kun menin heille kylään äidinäidin matkassa. Olin aina mukana mummon käsipuolessa kun hän vieraili lastensa perheissä ja osa mummoa.

Ennen muuttoa mummon luota näin unen: Söin puuroa keittiössä hitaasti. Kopsuttelin jalkaani tuolin-jalkaan.

Ulko-ovesta astui sisään mies, joka sanoi: "Nyt minä tulín hakemaan äitisi."

Aloin syödä puuroa hidastellen vielä enemmän ja sanoin: "Odota, en ole vielä syönyt puuroa loppuun."

Seison ulko-ovella. Olen siepannut mummon leipä-veitsen keittiön pöydältä ja huudan: "Tänne ette tule."

Puolustan äitiä. Äidin ja äidin siskon miehet ovat tulossa meille yhtä aikaa. Mummo nappaa veitsen kädestäni ja huudahtaa: "Juutas minkä tek."

Hän ei osaa sanoa D:tä.

Mummon ensimmäinen aviomies Einari kuoli vähän yli kolmekymmentävuotiaana. Häneltä jäi neljä alle yhdeksänvuotiaista lasta. Yksi yhteinen lapsi kuoli aiemmin. Viktor oli nähnyt nuoren naisen lastensa

Pappi Pietola sanoi: "Kirkkokin on vapaa, mennään sinne."

"Eikä mennä", sanoivat äiti ja äidin nuorempi sisko ja heidän tulevat miehensä ja äiti ja hänen siskonsa vihittiin seurakunnan sakastissa.

Minä olin ainoa vieras.

Minusta otettiin yksinäinen hääkuva.

Minulla oli vaaleanpunainen sifonkimekko, ei oikein sopiva kun se oli serkun vanha ja siinä oli mustia pisteitä niin kuin sammakonkudussa, sellaisia kuin nuijapäät ovat alkuvaiheessa ojassa, kodin vieressä. Naapurin pojat yllyttivät minua sitä maistamaan. En maistanut.

Näin alkaa Marjo Vilkin romaani Elämäni, jonka lisäksi kirjaan sisältyy viisi novellia samasta maailmasta.

Marjo Vilkki (s. 1953) on Helsingissä asuva kirjallisuuden muhevaan maailmaan juurensa kasvattanut esikoiskirjailija. Hän kiittää kanssakulkijoitaan muistiin tatuoiduista elämyksistä.

Kannen kuva: Georges Seurat, Eiffelin torni, n. 1889

BoD

9

789528

064565